

ΙΙ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

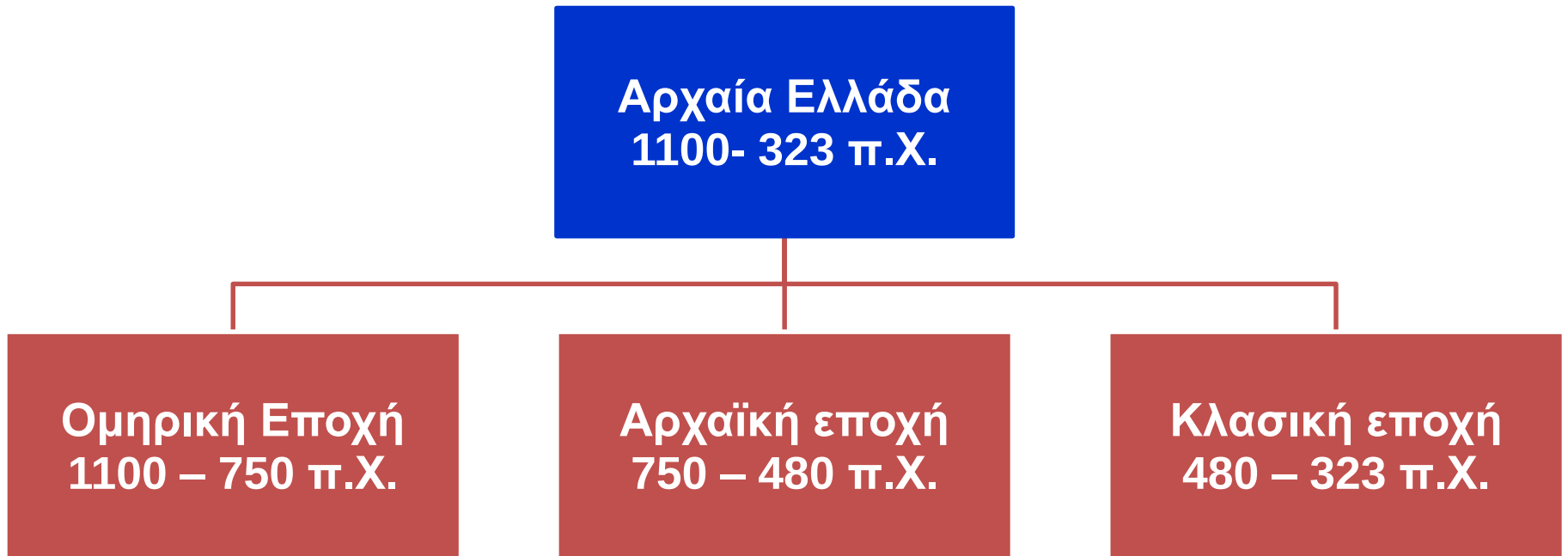
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1100 ΕΩΣ ΤΟ 800 π.Χ.

1. ΟΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Μπακάλης Κώστας

history-logotexnia.blogspot.com

Από το χαλκό στο σίδηρο
Ο κόσμος αλλάζει
1100-800 π.Χ.

ΙΙ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1100 ΕΩΣ ΤΟ 800 π.Χ.

Η πτώση του μυκηναϊκού πολιτισμού επιφέρει μια **αναστάτωση** στην Ελλάδα, που διαρκεί περίπου τρεις αιώνες (1100-800 π.Χ.). Η περίοδος αυτή, παρά τις όποιες αναταράξεις, είναι **γονιμότατη**. Σε αυτή την περίοδο η Ελλάδα διαμορφώνεται φυλετικά, οι Έλληνες μορφοποιούν όλα εκείνα τα στοιχεία τα οποία θα τους επιτρέψουν να αναπτύξουν το δικό τους πολιτισμικό λόγο.

Σημαντικότερα γεγονότα: η επινόηση
του
ελληνικού
αλφαβήτου.

Ο πρώτος
ελληνικός
αποικισμός,

η
διαμόρφωση
των
ομηρικών
επών

Α. Περίοδος Κρίσης

□ Από το **1100 π.Χ.** μέχρι περίπου το **950 π.Χ.** η Ελλάδα βρίσκεται σε **κρίση**.

Κρίση μμ
Κάπου το έχω
ακούσει αυτό...

ΟΙ ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Και μετά τα Τρωικά εξακολούθησαν στην Ελλάδα οι μεταναστεύσεις και οι εισβολές και η έλλειψη ησυχίας την εμπόδισε να αναπτυχθεί. Η μακρόχρονη απουσία των Ελλήνων στην Τροία προκάλεσε πολλές αναταραχές και σε πολλές πολιτείες έγιναν επαναστάσεις που ανάγκασαν πολλούς να φύγουν και να πάνε να ιδρύσουν άλλες πολιτείες. Εξήντα χρόνια μετά την άλωση της Τροίας οι Θεσσαλοί έδιωξαν από την Άρνη τους σημερινούς Βοιωτούς... Ογδόντα χρόνια μετά την άλωση της Τροίας οι Δωριείς κατάκτησαν την Πελοπόννησο. Μόνο μετά από πολλά χρόνια η Ελλάδα ησύχασε.

Θουκυδίδης, Ιστορία Α', 12 (Μετ. Αγγ. Βλάχου)

Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

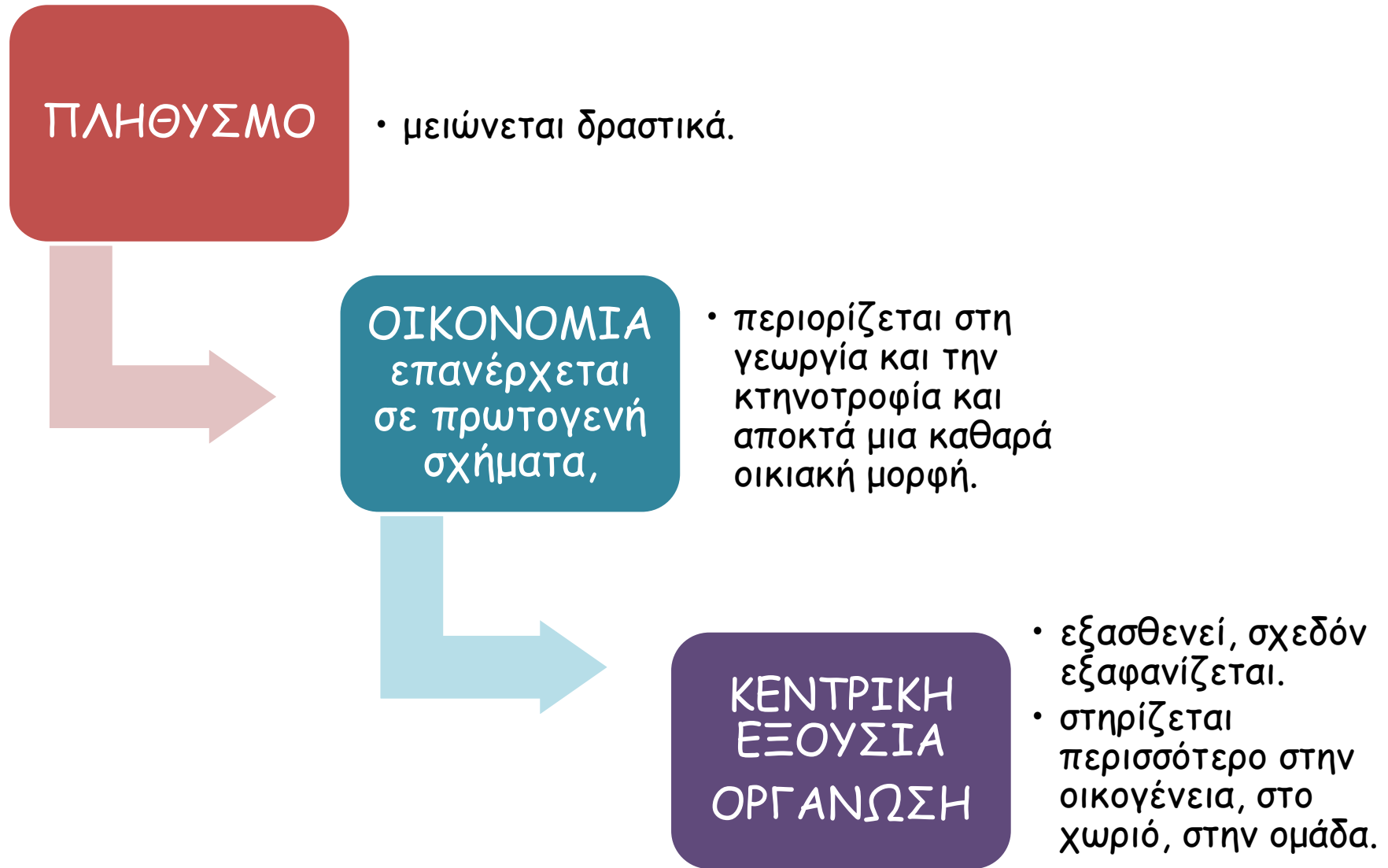
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΗΚΥΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τότε δεν υπήρχε ούτε εμπόριο ούτε ασφάλεια στις χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες και οι κάτοικοι καλλιεργούσαν τόση μόνο γη, όση τους ήταν απαραίτητη για να ζουν. Δε δημιουργούσαν απόθεμα από χρήματα ούτε φύτευαν δένδρα γιατί, μη έχοντας τείχη για προστασία, δεν ήξεραν ποτέ αν και πότε θα εμφανιζόταν κάποιος να τους τα αρπάξει.

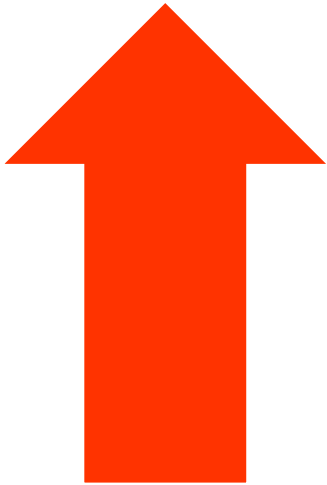
Θουκυδίδης, Ιστορία, Α, 2 (Μετ. Αγγ. Βλάχου)

► Οι μνήμες του Θουκυδίδα συμπίπτουν με την ιστορική πραγματικότητα που σήμερα αποδέχεται η επιστήμη;

- ❑ Μετά την καταστροφή του μυκηναϊκού κόσμου ακολουθεί περίοδος αναστάτωσης:

Β. Περίοδος ανάκαμψης

Η αληθινά δύσκολη αυτή περίοδος, κατά την οποία ο ελληνικός κόσμος, εξασθενημένος, έζησε αναδιπλωμένος στον εαυτό του, ήταν πολύ μικρή.

Από τα **μέσα του 10ου αιώνα** παρατηρείται μια τεχνολογική, δημογραφική και πνευματική αναγέννηση.

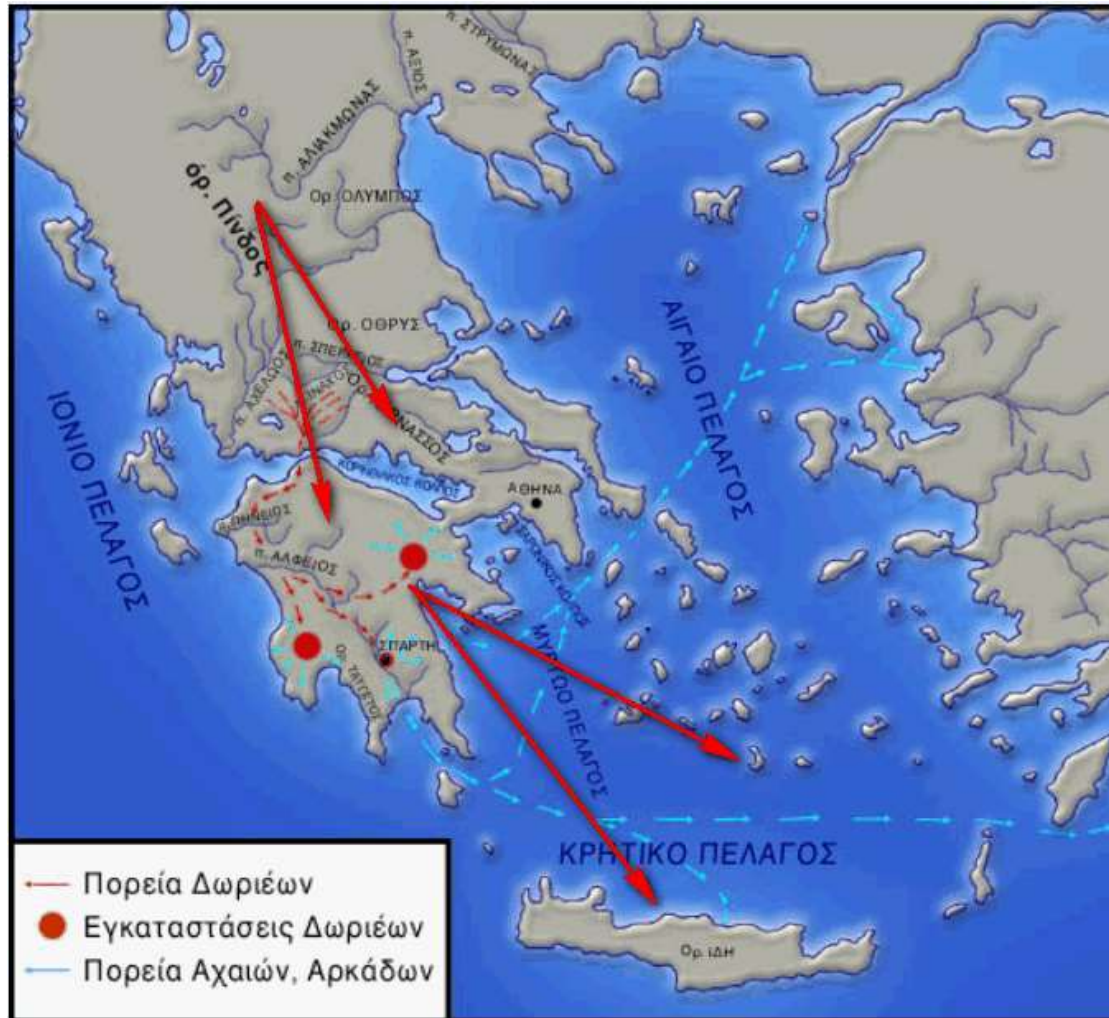
Γ. Η διαμόρφωση των φυλετικών κοινοτήτων

Με τις κινήσεις των ελληνικών φύλων που σημειώνονται κατά τη διάρκεια του 12ου αιώνα π.Χ. και την εγκατάστασή τους στις διάφορες περιοχές της Ελλάδας σταθεροποιείται η διανομή τους στην εδαφική έκταση και διαμορφώνονται τα μόνιμα πλέον χαρακτηριστικά τους. Ο γεωγραφικός παράγοντας έπαιζε πρωταρχικό ρόλο σε αυτές τις μετακινήσεις.

► Γενικώς, παρατηρείται μια κίνηση από τα βόρεια προς τα νότια.

❑ Οι **Δωριείς**, το τελευταίο ελληνικό φύλο που μετακινείται μαζικά, από την Πίνδο όπου ζούσαν, μετακινήθηκαν προς το Νότο και εγκαταστάθηκαν στην Πελοπόννησο και σε ένα τμήμα της Στερεάς. Στη συνέχεια προωθήθηκαν σε μερικές από τις Κυκλάδες (Μήλο, Θήρα) και αργότερα στην Κρήτη.

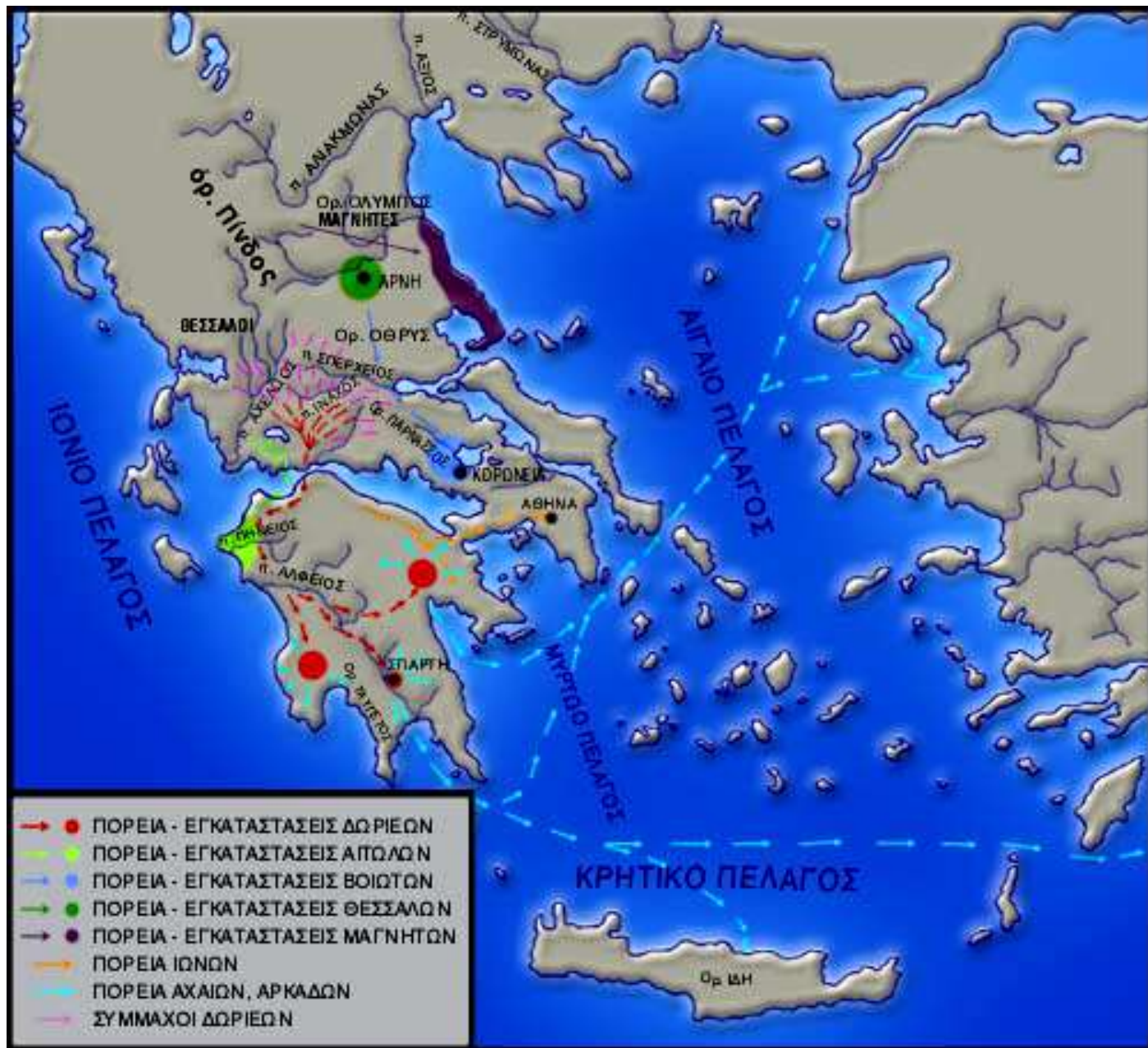
❑ Οι **Θεσσαλοί**, που ζούσαν και αυτοί στην περιοχή της Πίνδου, εγκαταστάθηκαν στη σημερινή Θεσσαλία, **εξαναγκάζοντας** τους παλαιούς κατοίκους της :

Τους μεν **Βοιωτούς** να μετακινηθούν προς τη σημερινή Βοιωτία,

τους δε **Αιολείς** να μεταναστεύσουν στη Λέσβο, στην Τένεδο και στα βόρεια της Μικράς Ασίας.

□ Τέλος, οι
Ίωνες
 των βόρειων
 παραλίων της
 Πελοποννήσου
 καταφεύγουν
 στην Αττική,
 στην Εύβοια
 και στις
 Κυκλάδες.

► Φυλετικό κράτος - βασιλιάς

Οι νέες
κοινότητες
είναι
φυλετικές
και το κράτος
που
δημιουργείται
από τη
συνένωση
πολλών
κοινοτήτων
είναι
φυλετικό.

Αρχηγός του είναι ο **βασιλιάς**, ο
οποίος εκλέγεται από τη **συνέλευση**
των πολεμιστών.

Αργότερα το αξίωμα μεταβάλλεται σε
κληρονομικό.

Η κυριότερη αρμοδιότητα του βασιλιά
είναι η **αρχιστρατηγία**, γι' αυτό στο
αξίωμα του βασιλιά εκλέγεται ο
ικανότερος πολεμιστής.

Δ. Ο πρώτος ελληνικός αποικισμός

Η μετακίνηση πραγματοποιήθηκε κατά φυλετικές ομάδες και τον 10ο αιώνα η μετανάστευση αυτή έλαβε τη μορφή ενός ευρύτατου αποικισμού. Η κίνηση αυτή έμεινε γνωστή ως **Πρώτος ελληνικός αποικισμός**.

ΑΙΤΙΑ:

Η ανώμαλη κατάσταση στην Ελλάδα μετά τις μετακινήσεις των ελληνικών φύλων κατά τον 12ο αιώνα π.Χ.,

Η γενική στενότητα του χώρου.

Ο οικονομικός μαρasmus και η ανασφάλεια.

Υποχρέωσαν συμπαγείς ομάδες Ελλήνων να μεταναστεύσουν προς τα νησιά του Αιγαίου και τα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας.

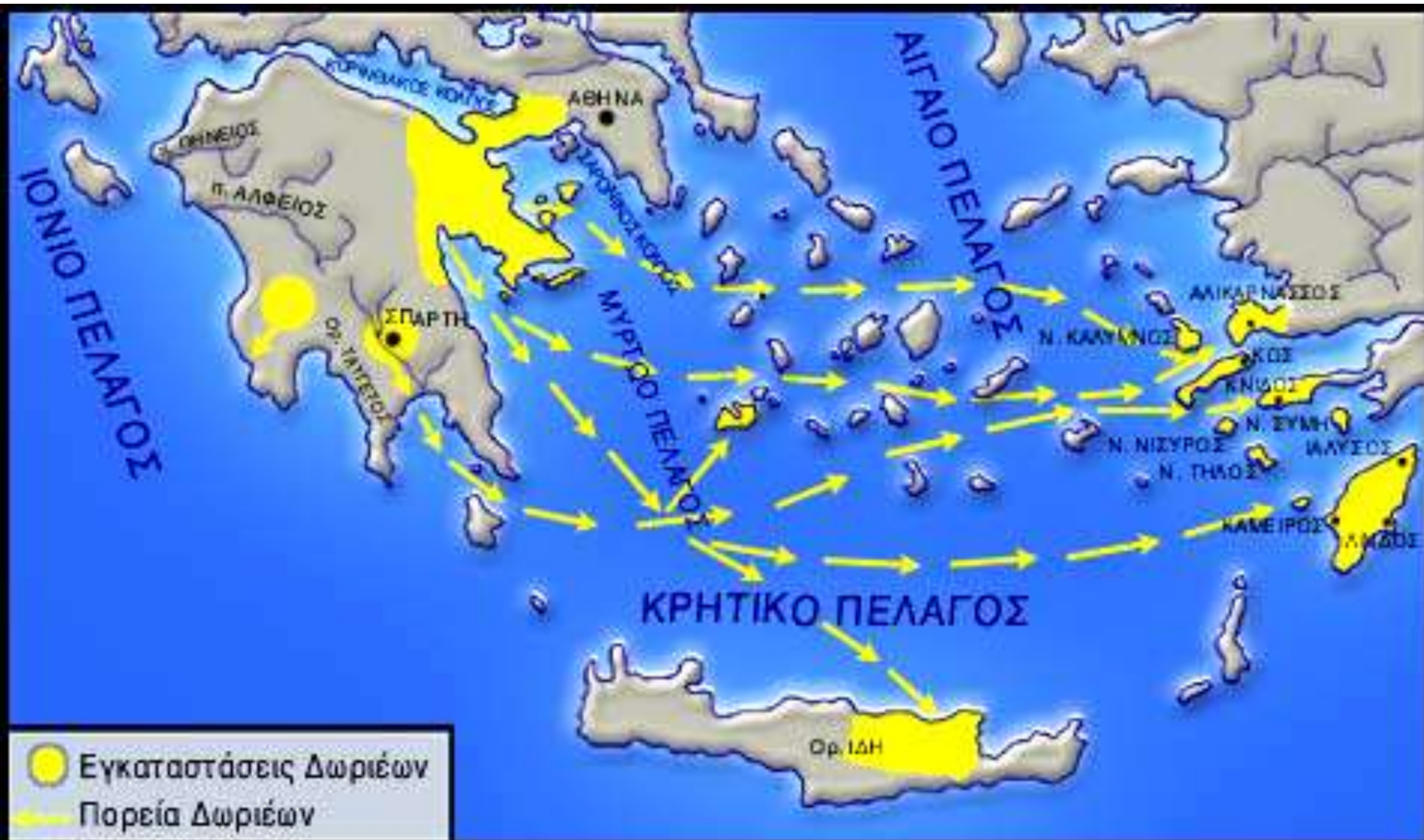
❑ Οι **Αιολείς**
μετανάστευσαν
στη **Λέσβο**, στην
Τένεδο και στις
βόρειες ακτές της
Μ. **Ασίας** ως τη
Σμύρνη
(**Αιολίδα**).

❑ Οι **Ίωνες** έφτασαν στη **Χίο**, στη **Σάμο** και στο κεντρικό κομμάτι της μικρασιατικής **ακτής (Ιωνία)**.

- ❑ Οι **Δωριείς** καταλαμβάνουν τη **Ρόδο**, την **Κω** και το νότιο τμήμα της μικρασιατικής παραλίας (**Δωρική εξάπολη**).

Ελληνικό πλοίο προσεγγίζει σε άγνωστο, ίσως εχθρικό, τόπο.
Γεωμετρικό αγγείο του 8ου αιώνα (Μουσείο Ελευσίνας).

▲ Παρατηρήστε την εικόνα με το πλοίο. Παίρνοντας αφορμή από τη λεζάντα, αναφέρετε **δυσκολίες** που συνάντησαν οι άποικοι.

Οι ηρωικές οδοιπόροι των Ελλήνων

Ασία	
Ιόνιος	
Ανατολή	

► Ο Πρώτος
ελληνικός
αποικισμός

▲ Ελληνική παρουσία στα παράλια της Δυτικής Μικρής Ασίας ως το 1922 οπότε με την καταστροφή της Σμύρνης και την ήττα στο μικρασιατικό μέτωπο **υποχωρεί εθνολογικά ο ελληνισμός.**

Ε. Ο κόσμος των ομηρικών επών

Η Ιλιάδα και η Οδύσσεια περιγράφουν μια εποχή μεταγενέστερη της μυκηναϊκής, περίπου από τον 11ο μέχρι τον 8ο αιώνα π.Χ..

Η ομηρική εποχή πολιτικά δεν έχει καμία σχέση με τη Μυκηναϊκή:

Δεν υπάρχει μυκηναϊκή ανακτορική γραφειοκρατία.

Ο ηγεμόνας τιτλοφορείται πλέον «βασιλιάς» κι όχι «άναξ».

Οι βασιλείς είναι πολλοί, ανεξάρτητοι, ανταγωνιστικοί κι ανασφαλείς. Επιδίδονται σε κατορθώματα, επιδρομές κι επιδεικτικούς αγώνες για να κρατήσουν το θρόνο τους.

Η κοινωνία είναι αγροτοποικμενική. Ζει από τα προϊόντα της και τις ληστρικές επιδρομές.

◀ Σκληρή μάχη
ανάμεσα σε Τρώες
και Αχαιούς.
Ζωγραφική σε
αρχαϊκό
τυρρηνικό
μελανόμορφο
αμφορέα. Μουσείο
Βόννης
(αντίγραφο).

► Οδυσσέας στην
είσοδο
του Άδη. Αγγειογραφία
του 440 περίπου π.Χ.
(Βοστώνη, Μουσείο
Καλών Τεχνών)

▲ Ποιας κοινωνίας την εικόνα μας δίνουν τα ομηρικά
έπη;

➤ Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα από την Οδύσσεια. Παρατηρήστε προσεκτικά τις εικόνες. Βρείτε σε ποιο απόσπασμα αντιστοιχεί κάθε εικόνα (σε ένα απόσπασμα αντιστοιχούν δύο εικόνες). Πηγή: www.museduc.gr

«Εκείνοι τότε αδράχνοντας το ελίτικο
παλούκι, στην άκρη κιόλας μυτερό,
το χώνουν μες στο μάτι. κι εγώ, από πάνω
του πιασμένος το στριφογύριζα».
ι 427--429

«Έτσι μιλώντας τραγουδούσαν, με φωνή περίκαλλη. κι
εμένα μέσα μου η καρδιά μου λαχταρούσε να τις ακούσει,
παρακαλούσα τους συντρόφους να με λύσουν, έκανα νόημα
γνέφοντας. αλλά εκείνοι εκεί, σκυμμένοι στα κουπιά,
κωπηλατούσαν».
μ 222--225

«Εκείνος, όσο του περίσσευαν
 τα
 βέλη στον αγώνα του,
 σημάδευε και σκότωνε έναν
 προς
 έναν τους μνηστήρες
 στο παλάτι κι αυτοί να πέφτουν
 σκοτωμένοι σωρηδόν».

«Όσο ¹²³⁻¹²⁵ για μένα,
 υπήρχε ένας κριός
 μπροστάρης, απ' όλο
 το
 κοπάδι ο πιο καλός .
 απ' τη δική του ράχη
 πιάστηκα . τυλίχτηκα
 στη μαλλιαρή κοιλιά
 του

«Είπε κι από τα θάμνα του αναδύθηκε
 θείος ο Οδυσσέας, χώνει
 το στιβαρό του χέρι σε σύδεντρο πυκνό
 και σπάζει
 ένα κλαδί με φύλλα, τη γύμνια του να
 προστατέψει στα αντρικά του μέρη.

.....

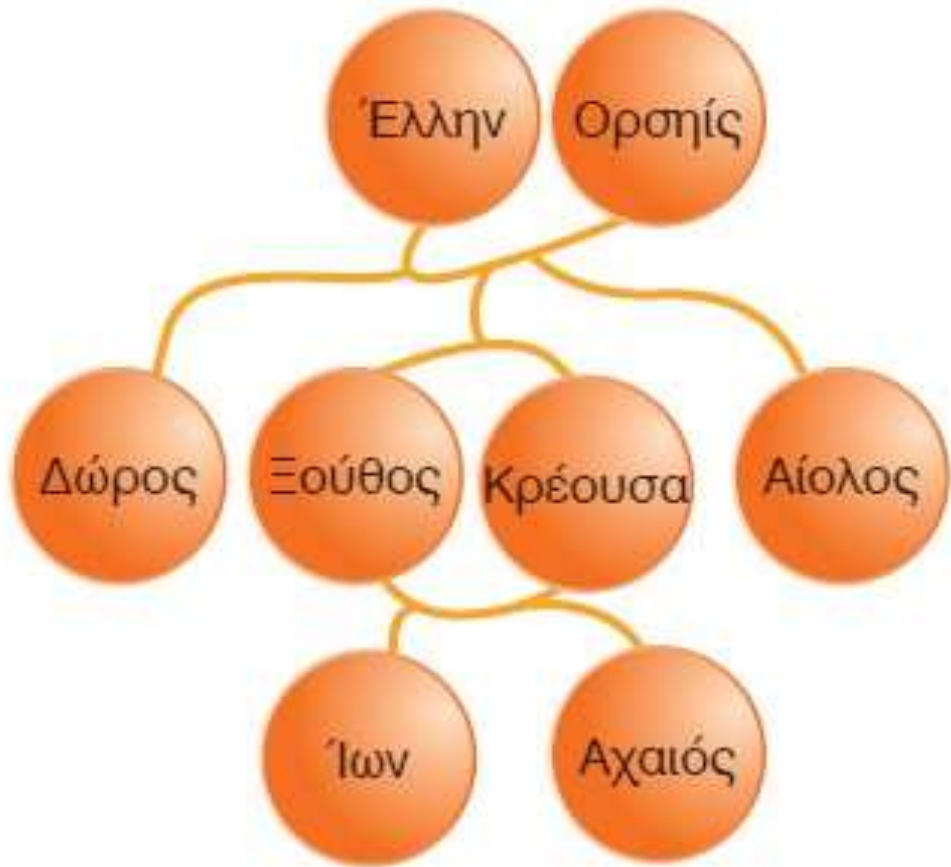
.....

Όμως τους φάνηκε φριχτός, απ' την
 αλμύρα φαγωμένος.
 σκόρπισαν τότε πανικόβλητες, εδώ η μια
 η άλλη αλλού, γυρεύοντας πού να
 κρυφτούν στα υψώματα της όχθης.
 Μόνον του Αλκίνοου η θυγατέρα
 παραμένει
 ακίνητη».

¹⁷⁰⁻¹⁸²

Έλλην

Οι ίδιοι οι αρχαίοι Έλληνες εξέφρασαν το αίσθημα της ενότητας λέγοντας ότι ο ήρωας Έλλην ήταν γιος του Δευκαλίωνα, που επέζησε από έναν παγκόσμιο κατακλυσμό και έγινε ο πρόγονος του ανθρώπινου γένους. Σε ένα ποίημα, ίσως του Ησίοδου, εμφανίζεται για πρώτη φορά η «ελληνική γενεαλογία», που όλοι οι αρχαίοι Έλληνες αποδέχονται.

▲ Η «ελληνική γενεαλογία»